

Νεοελληνική Γλώσσα Γ' Γυμνασίου

Γενικά για τις ερωτηματικές προτάσεις

Ποιες προτάσεις λέγονται ερωτηματικές; Ποια είναι η χρήση τους;

Ερωτηματικές είναι οι προτάσεις που τις χρησιμοποιούμε για να ζητήσουμε μια πληροφορία.

Παραδείγματα:

Πώς σε λένε;

Τι ώρα είναι;

Θα έρθεις στο σπίτι μου;

Άλλες χρήσεις των ερωτηματικών προτάσεων

Πέρα όμως από αυτή τη χρήση τους, με τις ερωτηματικές προτάσεις μπορούμε να επιτύχουμε κι άλλα αποτελέσματα.

1ον Να εκφράσουμε **προσταγή** ή **παράκληση**. Ας το δούμε αναλυτικότερα:

1.1. Αντί, λοιπόν, να πούμε «**Μπείτε στην τάξη**», μπορούμε να πούμε «**Θα μπίτε στην τάξη;**», αντί του «**Δώσε μου το μολύβι σου**», «**Μου δίνεις το μολύβι σου;**». Δηλαδή, τις χρησιμοποιούμε για να δώσουμε μια προσταγή.

1.2. Μπορούμε όμως να τις χρησιμοποιήσουμε και για να εκφράσουμε μια παράκληση, αντί να πούμε "**Δώσε μου το μολύβι σου**" μπορούμε να πούμε «**Θα μπορούσες να μου δώσεις το μολύβι σου;**»

2ον Μπορούμε να **προτείνουμε** κάτι, π.χ. «**πάμε να φάμε;**»

3ον Μπορούμε να **αποδεχτούμε** προτάσεις, π.χ. «**γιατί όχι;**»

4ον Να τις χρησιμοποιήσουμε στη θέση των **επιφωνηματικών**, δηλαδή,

4.1. να εκφράσουμε **απορία**, **θαυμασμό**. Έτσι, αντί να πούμε «**Σήμερα περάσαμε υπέροχα!**» μπορούμε να πούμε «**Τι ήταν αυτό που περάσαμε σήμερα;**»

4.2. να εκφράσουμε **επίκριση**, **αγανάκτηση**, π.χ. «**Πόσο ακόμη θα σε περιμένω;**» αντί του «**Κουράστηκα να σε περιμένω!**»

4.3. να εκφράσουμε **δυσφορία**, π.χ. «**Δεν ντράπηκες να συμπεριφερθείς με τέτοιο τρόπο;**» αντί του «**Ντροπή σου!**»

4.4. να εκφράσουμε θερμό **πόθο** για κάτι που αφορά το παρελθόν, π.χ. «**Πιστεύεις δε μετάνιωσα που πήγα;**», αντί του «**Πόσο μετάνιωσα που δεν πήγα!**»

5ον Μπορούμε ακόμη να τις χρησιμοποιήσουμε στη **θέση των αποφαντικών**, δηλαδή,

5.1. να δώσουμε μια πληροφορία με άλλα λόγια, με την εντελώς αντίθετη λειτουργία. Αντί να πούμε «**Θέλω το καλό σου**», σε ειδικές περιπτώσεις λέμε: «**Νομίζεις δε θέλω το καλό σου;**»

5.2. να εκφράσουμε έντονη **διαβεβαίωση**, π.χ. «**Δε σου είπα ότι έτσι θα συμπεριφερθεί;**» αντί του «**Ήμουν σίγουρος πως θα συμπεριφερόταν έτσι.**»

6ον Τέλος, να εκφράσουμε μια **υπόθεση**, π.χ. «**Πώς να μη γελάσω με τόσα τρελά που λέει συνέχεια;**»

Ευθείες και πλάγιες ερωτήσεις

- Όταν μια ερώτηση την απευθύνουμε **άμεσα** στο συνομιλητή μας, τότε λέγεται **ευθεία ερώτηση**.

Εισάγονται με **ερωτηματικές αντωνυμίες**, (τι, ποιος, -α, -ο, πόσος, -η, -ο) ή με **ερωτηματικά επιρρήματα** (πού, πότε, πώς, πόσο, μη, μήπως, άραγε, τάχα κ.λπ.), π.χ.

Τι ώρα είναι;
Πώς σε λένε;
Ποιος κέρδισε τον αγώνα;
Πού πας;

Στο τέλος της ευθείας ερώτησης βάζουμε **ερωτηματικό(;)**

- Όταν ένας ομιλητής **μεταφέρει μια ερώτηση σε κάποιον άλλο**, τότε λέγεται **πλάγια ερώτηση**, π.χ.

Με ρώτησε **τι ώρα είναι**.
Ζήτησε να του πω **πώς με λένε**.
Ήθελε να μάθει **ποιος κέρδισε τον αγώνα**.
Ρώτησε **πού πάω**.

Στο τέλος της πρότασης **δε** βάζουμε ερωτηματικό.

Οι ερωτηματικές προτάσεις ανάλογα με τη σκοπιμότητα του ομιλητή

Όταν κάνουμε μια ερώτηση και **περιμένουμε απάντηση**, τότε η ερώτηση αυτή είναι **γνήσια ερώτηση**, π.χ.
Πώς σε λένε;

Πολλές φορές όμως κάνουμε ερωτήσεις από τις οποίες **δεν περιμένουμε απάντηση**. Αυτές τις ερωτήσεις τις διακρίνουμε σε δύο υποκατηγορίες:

α. **ρητορικές ερωτήσεις**: είναι οι ερωτήσεις που τις κάνει ο ομιλητής, για να διατυπώσει με έμφαση κάτι. Δεν περιμένει να του απαντήσει ο συνομιλητής του και πολλές φορές απαντάει ο ίδιος, π.χ.

1) «**Τι κι αν δε σ' αρέσουν οι φακές;**»

Ο ομιλητής μπορεί να αφήσει την ερώτηση αναπάντητη ή μπορεί να δώσει ο ίδιος τη συνέχεια, π.χ.

«Θα τις φας και θα πεις κι ένα τραγούδι.»

2) Ρωτάει ο ομιλητής: «Τι είναι λοιπόν ο ρατσισμός;»

κι απαντάει ο ίδιος:

«Ρατσισμός είναι ...»

β. **ερωτήσεις προσαγής**: είναι οι ερωτήσεις με τις οποίες ο ομιλητής διατυπώνει μια προσαγή ή μια παράκληση (δες θεωρία παραπάνω, περιπτώσεις 1.1 και 1.2), π.χ.

«Θα μπειτε στην τάξη;»

Ο ομιλητής δεν περιμένει να του απαντήσουν αν θα μπουν στην τάξη ή όχι, διατυπώνει την ερώτηση όχι για να τους ρωτήσει αν θα μπουν, αλλά για να του διατάξει, εννοώντας "**μπίετε στην τάξη.**"

Οι ερωτηματικές προτάσεις ανάλογα με το είδος των απαντήσεων

Μπορούμε να διακρίνουμε τις ερωτηματικές προτάσεις σε δύο κατηγορίες, ανάλογα με το είδος των απαντήσεων που επιδέχονται:

α. **ερωτήσεις ολικής άγνοιας ή ανοιχτές**: είναι οι ερωτήσεις στις οποίες η απάντηση μπορεί να δοθεί με ΝΑΙ ή ΟΧΙ, π.χ.

«θα φας;»

«Νίκησε η ομάδα σου;»

β. **ερωτήσεις μερικής άγνοιας ή κλειστές**: είναι οι ερωτήσεις στις οποίες δεν μπορούμε να απαντήσουμε με ναι ή όχι, π.χ.

«τι θα φας;»

«με πόσο νίκησε η ομάδα σου;»

«πώς σε λένε;»

«τι είναι ο ρατσισμός;»

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

Μια ερώτηση, ευθεία ή πλάγια, που εκφράζει ολική ή μερική άγνοια μπορεί να είναι **διμελής**, δηλαδή να αποτελείται από δύο ερωτηματικές προτάσεις που συνδέονται με το διαχωριστικό σύνδεσμο **ή**, π.χ.

Θα έρθεις μαζί μας **ή** θα μείνεις στο σπίτι;

Με ρωτούσε επίμονα αν θα πάω μαζί τους **ή** θα μείνω στο σπίτι.

Η απάντηση που δίνουμε άλλοτε μπορεί να είναι σκέτο ΝΑΙ ή ΟΧΙ κι άλλοτε μπορεί να συνοδεύεται από το ρήμα της πρότασης, π.χ.

οι απαντήσεις στο προηγούμενο παράδειγμα θα μπορούσαν να είναι:

ΝΑΙ θα έρθω // ΟΧΙ δε θα έρθω // ΟΧΙ δε θα έρθω, θα μείνω στο σπίτι

Ακόμη, όταν μιλάμε με νεύρα, μπορούμε να κάνουμε μια **διμελή** ερώτηση, περιλαμβάνοντας και τις απαντήσεις του ΝΑΙ ή ΟΧΙ, π.χ.

Θα έρθεις τελικά μαζί μας, ναι ή όχι.

Θεωρία για τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις

Όταν ένας ομιλητής μεταφέρει μια ευθεία ερώτηση σε κάποιον άλλο, τότε λέγεται **πλάγια ερώτηση** ή **πλάγια ερωτηματική πρόταση**.

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις είναι **δευτερεύουσες ονοματικές** προτάσεις και:

Εξαρτώνται

Από ρήματα που σημαίνουν **ερώτηση, απορία, αμφιβολία, γνώση, αίσθηση** κ.λπ., π.χ. ρωτώ, εξετάζω, απορώ, θαυμάζω, αμφιβάλλω, λέω, εξηγώ, σκέφτομαι, δείχνω, θυμάμαι, γράφω, βλέπω, κοιτάζω, μαθαίνω, πληροφορούμαι, ακούω, υποθέτω, μαντεύω, καταλαβαίνω, υπολογίζω, προσπαθώ, πασχίζω κ.ά.

Χρησιμοποιούνται:

α. ως αντικείμενο, π.χ.

Ρώτησε **τι ώρα είναι**.

Υπολόγισε **πόσο κάνουν όλα αυτά**.

Δεν ξέρω **τι να πω**.

β. ως υποκείμενο, π.χ.

Είναι απίστευτο **πόσο με ταλαιπωρείς**.

Είναι ανεξήγητο **πώς δουλεύει αυτή η μηχανή**.

Είναι ζήτημα **αν έφαγε μισό πορτοκάλι**.

γ. ως επεξήγηση ουσιαστικών με συγγενική σημασία με παραπάνω ρήματα, δεικτικών και αόριστων αντωνυμιών, π.χ.

Στην ερώτηση μου, **αν θα έρθει μαζί μας**, δεν απάντησε.

Αυτό δεν καταλαβαίνω, **πού γυρνάει τέτοια ώρα**.

Κάτι σκέφτηκα, **μήπως τα κάνει όλα αυτά επίτηδες**.

Διακρίνονται

Σε πλάγιες ερωτηματικές **ολικής άγνοιας** και **μερικής άγνοιας**, ανάλογα με την απάντηση που επιδέχονται. (Δες θεωρία παραπάνω.)

α. όταν είναι **ολικής άγνοιας** εισάγονται με το ερωτηματικό μόριο **αν** ή το **μη, μήπως, μην τυχόν**

Είναι ζήτημα **αν έφαγε μισό πορτοκάλι**.

Ρώτα τον περιπτερά μήπως ξέρει την οδό Αριστοτέλους.

β. όταν είναι **μερικής άγνοιας** με τις ερωτηματικές αντωνυμίες **τι, ποιος, πόσος** ή τα ερωτηματικά επιρρήματα **πού, πότε, πώς, πόσο, άραγε, τάχα** κ.λπ. ή το σύνδεσμο **γιατί**.

Με ρώτησε **τι ώρα είναι**.

Ο αστυνομικός κατάλαβε **ποιος ήταν ο ένοχος**.

Πρέπει να μου πεις **πού θα πάτε**.

Ασκήσεις

1) Να αναγνωριστούν οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις που υπάρχουν στις παρακάτω φράσεις (εξάρτηση, εισαγωγή, συντακτική λειτουργία) :

1. Λογαριάζω πόσο θα κοστίσει το σπίτι.
2. Δεν υπάρχει πληροφορία αν θα πληρωθούμε αύριο.
3. Η απορία μου ήταν αυτή, πού θα βρούμε τα λεφτά.
4. Αυτό μόνο δε σκέφτηκα, τι θα γινόταν αν με έπιαναν.
5. Είναι παράξενο πως μπορεί να εργάζεται τόσες ώρες.
6. Δεν ξέρετε πόσο σας σκέφτομαι.
7. Το μέλλον θα δείξει ποιος σκέφτεται ορθότερα.
8. Σκέψου που θα βρισκόμουν τώρα χωρίς τη βοήθειά σου..
9. Δεν ήξερε αν είδε εμένα ή τον αδερφό μου.
10. Είναι παράξενο πώς έγινε το γεγονός.
11. Δεν είμαι βέβαιος αν είδε το Γιάννη.
12. Απορούσε αν είναι στα συγκαλά του ή τα έχει χάσει.
13. Με ρώτησε τι έγραφαν σήμερα οι εφημερίδες.
14. Αμφιβάλλω αν θα τα καταφέρω.
15. Αυτό δεν μπορώ να εξηγήσω ,που βρήκε τόση τόλμη η Άννα.

2 α) Να υπογραμμίσετε τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις, β) να βρείτε το συντακτικό τους ρόλο και να προσδιορίσετε αν είναι ολικής ή μερικής άγνοιας, υπογραμμίζοντας τη σωστή απάντηση.

1. Δεν είναι βέβαιο πότε θα τον συναντήσω.

α) υποκείμενο, β) αντικείμενο, γ) επεξήγηση, δ) κατηγορούμενο // α) ολικής άγνοιας, β) μερικής άγνοιας

2. Εξήγησέ μου τώρα αμέσως τι συμβαίνει.

α) υποκείμενο, β) αντικείμενο, γ) επεξήγηση, δ) κατηγορούμενο // α) ολικής άγνοιας, β) μερικής άγνοιας

3. Απορούσα αν θα έρθει.

α) υποκείμενο, β) αντικείμενο, γ) επεξήγηση, δ) κατηγορούμενο // α) ολικής άγνοιας, β) μερικής άγνοιας

4. Απόρησα γιατί δε με ακολούθησε.

α) υποκείμενο, β) αντικείμενο, γ) επεξήγηση, δ) κατηγορούμενο // α) ολικής άγνοιας, β) μερικής άγνοιας

5. Στην ερώτησή μου, ποιος ευθύνεται για το λάθος, δε μου απάντησε κανείς.

α) υποκείμενο, β) αντικείμενο, γ) επεξήγηση, δ) κατηγορούμενο // α) ολικής άγνοιας, β) μερικής άγνοιας

6. Τον έτρωγε η αμφιβολία αν θα κατάφερνε να ολοκληρώσει εγκαίρως την αποστολή του.

α) υποκείμενο, β) αντικείμενο, γ) επεξήγηση, δ) κατηγορούμενο // α) ολικής άγνοιας, β) μερικής άγνοιας

7. Αμφιβάλλω αν κατάλαβες.

α) υποκείμενο, β) αντικείμενο, γ) επεξήγηση, δ) κατηγορούμενο // α) ολικής άγνοιας, β) μερικής άγνοιας

8. Δεν ξέρω γιατί έφυγε τόσο βιαστικά.

α) υποκείμενο, β) αντικείμενο, γ) επεξήγηση, δ) κατηγορούμενο // α) ολικής άγνοιας, β) μερικής άγνοιας

9. Είναι αμφίβολο αν θα δεχτεί να συμμαχήσει μαζί μας.

α) υποκείμενο, β) αντικείμενο, γ) επεξήγηση, δ) κατηγορούμενο // α) ολικής άγνοιας, β) μερικής άγνοιας

10. Σκεφτόμουν το εξής, πού βρήκε ξαφνικά τόσα χρήματα.

α) υποκείμενο, β) αντικείμενο, γ) επεξήγηση, δ) κατηγορούμενο // α) ολικής άγνοιας, β) μερικής άγνοιας